

Кузьмін Сергій Аркадійович – провідний науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, кандидат юридичних наук,

Азаров Максим Юрійович – старший науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Сучасний стан терористичної загрози в Україні

У статті проводиться кримінологічний аналіз наявних на сьогодні для України реальних і потенційних чинників збільшення стану терористичної загрози. Визначаються загальні напрями їх локалізації в контексті дій органів державної влади на сучасному етапі.

Ключові слова: тероризм, терористична загроза, терористичний акт, терористичні угруповання.

Постановка проблеми. Конституція України у ст. 1 проголосила Україну незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Ставши на шлях демократичного розвитку, орієнтуючись на загальнолюдські цінності, Україна у своїй політиці прагне до загальної безпеки. Однак, разом з тим, щодо нашої держави об'єктивно існує низка зовнішніх і внутрішніх факторів, які можуть сприяти розвитку терористичної діяльності на теренах України. Постійна трансформація форм і методів терористичної діяльності потребує подальшого вдосконалення діяльності правоохоронних органів України, спрямованої на запобігання та припинення терористичних актів.

Актуальність дослідження. Сьогодні практично будь-які види терористичної діяльності, що мають, як правило, організовані форми,

повинні належати до категорії найбільш суспільно небезпечних діянь. При цьому, в нашій державі існує та постійно видозмінюється низка внутрішніх і зовнішніх факторів, що можуть суттєво вплинути на рівень терористичної загрози в Україні. Варто звернути увагу, що, незважаючи на досить незначну частку в загальному масиві суспільно небезпечних діянь, величезна потенційна небезпека терористичних актів і злочинів, з ними пов'язаних, обумовлена тим, що навіть один терористичний акт може завдати відчутної шкоди нашій країні у будь-якій сфері – від економічної до екологічної [1, С. 5]. А, отже, дослідження представленої у цій праці тематики видається досить актуальним, особливо із урахуванням об'єктивної наявності таких факторів як нестабільність економічних, соціально-політичних, національно-етнічних, релігійних та деяких інших процесів у нашій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених питань. Питання встановлення загроз і розробки заходів протидії терористичній діяльності в Україні не залишалися поза увагою таких провідних вітчизняних учених, як В. Ф. Антипенко, О. Ф. Бантишев, С. Б. Гавриш, В. П. Ємельянов, В. В. Коваленко, О. В. Копан, Є. Д. Скулиш, О. В. Шамара та ін. Проте, враховуючи постійні зміни у соціально-політичній обстановці в державі, досліджувана тематика набуває все нових видових форм і потребує постійного ґрунтовного аналізу та опрацювання, що об'єктивно є необхідним для своєчасного виявлення реальних і потенційних терористичних загроз й вироблення належних заходів щодо їх своєчасної нейтралізації.

Метою представленої праці є аналіз сучасного стану терористичної загрози в Україні в контексті реальних і потенційних чинників, а також виділення основних, потенційно необхідних за сучасних умов розвитку оперативної обстановки основних напрямків державної діяльності щодо зменшення рівня терористичної загрози.

Викладення основного матеріалу. Загалом, варто констатувати, що необхідність нормативного встановлення певних заходів кримінально-правової охорони від вчинення особою (групою осіб) тих чи інших діянь, загалом, потребує постійного удосконалення кримінального законодавства. В спеціальній науковій літературі цілком справедливо зазначається, що виникнення, зміна чи втрата суспільної безпеки діяння визначаються об'єктивними закономірностями суспільного розвитку, його нерозривним зв'язком із тими соціально-економічними та соціально-політичними процесами, що відбуваються в суспільстві [1, С. 5]. Отже, рішення вітчизняного законодавця щодо вдосконалення національного кримінального закону шляхом внесення до нього нових норм, зокрема, втягнення у вчинення терористичного акту (ст. 258¹ КК України), публічні заклики до вчинення терористичного акту (ст. 258² КК України), створення терорис-

тичної групи та терористичної організації (ст. 258³ КК України), сприяння вчиненню терористичного акту (ст. 258⁴ КК України), фінансування тероризму (ст. 258⁵ КК України), внесення суттєвих змін і доповнень до інших законодавчих актів, ми маємо охарактеризувати як належне реагування держави на збільшення потенційної загрози поширення тероризму, терористичних проявів і терористичної діяльності на території України.

Варто погодитися з думкою, що термін “тероризм” слід розглядати виключно як самостійне антисуспільне явище [2, С. 87], відмежовуючи його від вторинних проявів – терористичної діяльності та конкретних терористичних діянь, оскільки останні два терміни охоплюють лише зовнішні прояви явища тероризму, що ні за яких умов не можуть виникнути та існувати самостійно й автономно.

Сьогодні тероризм та його прояв – терористична діяльність у різних своїх зовнішніх формах – є одним із найнебезпечніших видів злочинної діяльності. Виявлення правоохоронними органами на території України представників міжнародних терористичних груп і терористичних організацій [3, С. 8] свідчить про наявність потенційної зовнішньої терористичної загрози для нашої держави.

В Україні знаходиться значна кількість потенційно небезпечних об'єктів – атомних, теплових і гідроелектростанцій, великих хімічних виробництв, складних інженерних споруд, таких як дамби, великі водоймища, лінії електропередач, нафто- та газопроводи, склади боєприпасів, військової техніки з ракетним паливом тощо. Зазначені об'єкти можуть стати потенційними цілями вчинення терористичних актів. У свою чергу, наслідки таких дій можуть бути катастрофічними не лише для нашої країни та її національної безпеки, а й для всього світу, ставши причиною глобальної планетарної екологічної катастрофи.

Оскільки Україна – морська держава, яка має розвинутий морський та річковий флот, необхідно враховувати можливість учинення терористичних актів на морському та річковому просторі, тут жертвами можуть стати екіпажі суден та їх пасажери, а також уся морська й річкова інфраструктура.

У контексті потенційної небезпеки поширення в Україні тероризму неабияку увагу привертає питання нелегальної міграції в Україні. Цей процес може помітно впливати на становлення та розвиток на території нашої країни терористичних організацій. Значною мірою негативно тут позначилося, на нашу думку, абсурдне, скасування вітчизняним законодавцем кримінальної відповідальності за незаконне перетинання державного кордону України.

Нелегальна міграція виступає в якості міжнародного явища, що має каталізуючий вплив на тероризм [4, С. 7]. Сьогодні в Україні офіційно зареєстровано понад 200 тис. мігрантів. Проте, як показує прове-

дений нами аналіз оперативної обстановки по лінії, кількість нелегальних мігрантів перевищує цей показник у декілька разів. Нелегальна міграція набуває організованих форм і, на жаль, динаміка її поширення в Україні продовжує бути позитивною.

Як свідчить проведений аналіз оперативної інформації по лінії протидії нелегальній міграції та проявам міжнародного тероризму, сьогодні значна частина нелегальних мігрантів продовжує прибувати в Україну з регіонів, де активно діють терористичні та релігійно екстреміські організації. Транснаціональні канали нелегальної міграції через територію нашої держави з ісламських країн Південно-Східної Азії (Шрі-Ланка, Бангладеш, Пакистан, Афганістан), Африки (Сомалі, Нігерія) до Центральної та Західної Європи, за оцінками фахівців, вважаються сприятливими для переміщення (вивезення із зон бойових дій) членів терористичних і екстреміських організацій, переміщення по них засобів терору [1, С. 24].

Досить активно використовують територію нашої країни терористичні організації ісламського спрямування. Зокрема, правоохоронні органи фіксують спроби поширення ідеології радикального ісламу, що проводиться міжнародними ісламськими об'єднаннями “Брати мусульмани” та його відгалуженням – партією “Хізб ут-Тахрім аль Ісламі” [5, С. 11].

Закордонні центри цих структур намагаються впливати на процеси в середовищі мусульман нашої держави, створювати свої осередки для поширення ідеї ваххабізму. Реалізація зазначених намірів, в основному, здійснюється через іноземців – вихідців із країн Близького і Середнього Сходу, Центральної і Південно-Східної Азії.

Небезпечною для України є присутність тієї частини діаспори, яка утворилася внаслідок нелегальної міграції з Російської Федерації осіб, причетних до екстреміської та терористичної діяльності на території Чеченської республіки. Саме ними здійснюється принесення в мусульманське середовище в Україні ідей “ваххабізму”, який є найбільш радикальним і воєвничим відгалуженням ісламу. Ваххабіти активно пропагують ідею загальної ісламізації населення, невизнання будь-якої влади, окрім ісламської.

Також, не виключено, що терористичні угруповання намагаються використовувати Україну, як транзитну територію.

За таких умов Україна не зможе з об'єктивних причин забезпечити належну протидію таким намаганням і може бути віднесена до прибічників або пособників тероризму, наслідки чого важко передбачити.

Передвиборче політичне протиборство у державі, що, на жаль, значною мірою підкріплюється прихованим фінансуванням з боку певних, зацікавлених у майбутній підтримці із застосуванням корупційних схем, представників так званого “великого бізнесу”, на нашу думку,

значно підвищує ймовірність застосування терористичних методів задля досягнення власних політичних цілей. Особливо актуальною ця загроза виглядає в контексті діяльності радикальних політичних рухів, які, отримуючи відповідну фінансову підтримку, можуть бути достатньо легко переорієнтовані на терористичні. Фактично, ми маємо констатувати, що протягом останніх декількох місяців процес радикалізації невинно відбувається у так званих маргінальних соціальних групах, а також у студентському й шкільному середовищі, тобто в тих сферах, умовах розвитку громадянського суспільства, де фактично унеможливлений контроль соціальних процесів з боку держави.

Отже, за нашими оцінками, сьогодні ймовірність здійснення терористичних актів радикально налаштованими нашими співгромадянами є значно вищою, ніж можливість їх здійснення міжнародними терористичними організаціями.

Головні висновки та перспективи використання результатів. На підставі вищевикладеного, варто зазначити, що в сучасних умовах, з метою забезпечення національних інтересів нашої держави, органи державної влади, правоохоронні органи та Збройні Сили України повинні зосередити увагу на протидії:

- проведенню терористичних актів на території України щодо техногеннонебезпечних об'єктів Збройних Сил України та економіки держави (АЕС, хімічні підприємства, гідроелектростанції тощо). Це має здійснюватись шляхом спрямування наявних сил і засобів на своєчасне виявлення та припинення спроб терористичних актів, а також ліквідацію їх наслідків;

- збільшенню потоку нелегальної міграції;
- організованій злочинній діяльності;
- внутрішньому збройному протистоянню етнорелігійних і радикальних структур;

- створенню в Україні осередків іноземних організацій екстреміського та терористичного спрямування (у першу чергу, ісламських).

Список використаних джерел:

1. Бантишев О. Ф. Протидія терористичній діяльності в Україні (сучасні кримінально-правові проблеми) : монографія / О. Ф. Бантишев, О. В. Шамара, С. А. Кузьмін. – К. : МНДЦ при РНБО України, 2009. – 176 с.

2. Шамара О. В. “Фінансування тероризму” – “фінансування терористичної діяльності”: співвідношення понять та їх розуміння для застосування у правозастосовчій практиці / О. В. Шамара // Б-ба з орг. злоч. і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал Міжвід. наук.-досл. центру з проблем б-би з орг. злоч. при РНБО України. – 2011. – № 24. – С. 84–90.

3. Кузьмін С. А. Стан терористичної загрози в Україні: перспективи та напрями протидії / С. А. Кузьмін // Державна політика у сфері запобігання тероризму:

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)

міжнародний досвід і його актуальність для України : зб. мат-лів наук.-практ. конф. (Київ, 31 жовт. 2008 р.). – К. : Інтертехнологія, 2008. – С. 8–10.

4. Антипенко В. Ф. Сучасний тероризм. Стан і шляхи його запобігання в країні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спеціальність 12.00.08 / В. Ф. Антипенко ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1999. – 20 с.

5. Ромашенко Ю. М. Щодо запобігання поширення радикалізму та тероризму в Україні / Ю. М. Ромашенко // Державна політика у сфері запобігання тероризму: міжнародний досвід і його актуальність для України : зб. мат-лів наук.-практ. конф. (Київ, 31 жовт. 2008 р.). – К. : Інтертехнологія, 2008. – С. 10–12.

В статье осуществляется криминологический анализ присутствующих по состоянию на сегодняшний день реальных и потенциальных факторов увеличения террористической угрозы. Определяются общие направления их локализации в контексте действий органов государственной власти на современном этапе.

The article deals with the present criminological analysis of the actual and potential factors of the terrorist threat increase. The general directions of their localization in the context of the public authorities actions are determined.

Стаття надійшла до редакції журналу 9 жовтня 2012 року.